"Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI

Ənənəvi enerji mənbəyi kimi karbohidrogen ehtiyatlarının məhdudluğu və ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınması dünyada alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri hesabına istehsal olunan enerjinin həcminin artırılmasını zəruri edir. Artıq bu istiqamətdə müsbət təcrübə mövcuddur və bir sıra ölkələrdə günəş, külək və digər təmiz və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə ildən-ilə genişlənir.

Azərbaycan özünün əlverişli təbii şəraiti ilə kifayət qədər alternativ və bərpa olunan enerji potensialına malikdir. Lakin bu potensialdan hələlik istifadə olunmur. Ona görə də dünya təcrübəsindən geniş istifadə etməklə ölkədə mövcud olan alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri hesabına yeni enerji güclərinin yaradılmasını təmin etmək məqsədilə **qərara alıram:**

1. "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı" təsdiq edilsin (əlavə olunur).
2. Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin əlaqələndiricisi Azərbaycan Respublikasının *Energetika Nazirliyi* müəyyən edilsin. [1]
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.
4. Azərbaycan Respublikasının *Energetika Nazirliyi* Dövlət Proqramının icra olunmasını təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görsün.[2]
5. Bu Sərəncam dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 21 oktyabr 2004-cü il
462

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2004-cü il 21 oktyabr tarixli 462 nömrəli Sərəncamı ilə
TƏSDİQ EDİLMİŞDİR

Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə

DÖVLƏT PROQRAMI

GİRİŞ

Ənənəvi enerji mənbələrinin tədricən tükənməsini və onlardan istifadə zamanı ətraf mühitə vurulan külli miqdarda ziyanı nəzərə alaraq, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində ekoloji cəhətdən təmiz alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən (günəş və külək enerjisi, kiçik SES-lər, termal sular, bio-kütlə enerjisi) geniş istifadə olunur. Bu sahədə ABŞ, Kanada, Almaniya, Finlandiya, Norveç, Danimarka, İspaniya, Yaponiya və Çin daha qabaqcıl mövqe tuturlar. Statistikaya görə inkişaf etmiş ölkələrdə bərpa olunan enerji mənbələrinin payına (su elektrik stansiyaları daxil olmaqla) ümumi istehsal olunan enerjinin 13,5 faizi düşür.

Bərpa olunan enerji mənbələri arasında külək enerjisi mühüm yer tutur. Külək enerjisindən istifadəyə görə Almaniya dünya ölkələri arasında liderlik edir. Həmin ölkədə "Bərpa olunan enerji mənbələri haqqında" Qanunun qəbul edilməsi bu işə güclü təkan vermişdir. İndi Almaniyada külək enerji qurğularının istehsalı, quraşdırılması və istismarı sahəsində 35 mindən çox işçi çalışır.

Elektrik enerjisinin istehsalında suyun potensial enerjisi ekoloji baxımdan təmizdir. Bu mənbədən alınan elektrik enerjisinin istehsalı 1990-cı ildən başlayaraq yüksələn templə artır. Böyük su ehtiyatlarına malik olan Latın Amerikası, Asiya və Afrikanın bəzi ölkələri, həmçinin Avropanın şimal ölkələri digər alternativ enerji mənbələrindən istifadə etməklə yanaşı, bu mənbədən də istifadə etməyi prioritet istiqamət kimi qəbul etmişlər.

Günəş enerjisinin birbaşa istilik enerjisinə çevrilməsi dünya praktikasında geniş yayılmışdır və bu, inkişaf etmiş ölkələrdə energetikanın əsas istiqamətlərindən biri hesab olunur. 1997-ci il Kioto razılaşmasının protokoluna əsasən Avropa Birliyi ölkələrində və ABŞ-da alternativ enerji mənbələrindən istifadə etmək üçün iri miqyaslı stansiyaların tikintisinə başlanmışdır. Günəş enerjisindən istifadə etməklə alınan istilik enerjisinin həcmi elektrik enerjisi ekvivalentində kifayət dərəcədə yüksəkdir. Belə ki, bu göstərici ABŞ-da 600 MVt, Fransada 100 MVt, İsraildə 100 MVt, Türkiyədə 50 MVt və b. səviyyəsindədir.

ABŞ-da, Almaniyada, Yaponiyada və Çində günəş enerjisini birbaşa elektrik enerjisinə çevirən günəş stansiyalarının əsas işçi elementinin (fotoelementin) hazırlanması üçün yüksək səmərəliliyə malik texnologiyalar tətbiq edilir. Onların faydalı iş əmsalı 12-14 faiz təşkil edir. Belə fotoelementlər əsasında yaradılan stansiyaların tutduğu ərazi 1 MVt üçün 2 hektar təşkil edir. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində fotoelementlərin sahə tutumlarının azaldılması istiqamətində geniş elmi tədqiqat işləri aparılır.

Beləliklə, yerləşdiyi əlverişli coğrafi mövqe və iqlim şəraiti dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da ekoloji cəhətdən təmiz alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən geniş istifadə edilməsinə imkan

verir. Bu, istilik elektrik stansiyalarında yandırılan böyük miqdarda yanacağa qənaətlə yanaşı, ətraf mühitə atılan zərərli tullantıların miqdarını da xeyli azaldar. Ölkənin təbii potensialından istifadə etməklə alternativ enerji mənbələrinin elektrik və istilik enerjisi istehsalına cəlb edilməsi elektroenergetikanın gələcək inkişaf istiqamətlərində mütərəqqi dəyişikliklər etməyə imkan yaradar.

Bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə sahəsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda, Radiasiya Problemləri İnstitutunda, Azərbaycan Elmi Tədqiqat Energetika və Enerjilayihə İnstitutunda, həmçinin Bakıhidrolayihə İnstitutunda məqsədyönlü işlər aparılmışdır.

Dövlət Proqramı "Enerji resurslarından istifadə haqqında", "Elektroenergetika haqqında", "Energetika haqqında", "Elektrik və istilik stansiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunları, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 20 fevral tarixli 854 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "2003-2005-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı", 2002-ci il 25 mart tarixli 893 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Enerji və su sektorlarında maliyyə intizamının gücləndirilməsi tədbirləri haqqında", "Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi tədbirləri haqqında" 2003-cü il 24 noyabr tarixli 4 nömrəli Fərmanı, 2004-cü il 11 fevral tarixli 24 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)", habelə "Azərbaycan Respublikasının Sənaye və Energetika Nazirliyinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 18 aprel tarixli 458 nömrəli Fərmanı və s. normativ hüquqi sənədlər əsasında hazırlanmışdır.

1. DÖVLƏT PROQRAMININ MƏQSƏDİ VƏ ƏSAS VƏZİFƏLƏRİ

Dövlət Proqramının məqsədi ölkənin təbii potensialından istifadə etməklə bərpa olunan və ekoloji cəhətdən təmiz mənbələrdən enerji istehsalını genişləndirməkdən və karbohidrogen enerji resurslarından daha səmərəli istifadə edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Dövlət Proqramının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- elektrik enerjisinin istehsalında alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrinin potensialını müəyyənləşdirmək;
- bərpa olunan enerji mənbələrini istismara cəlb etməklə ölkənin enerji resurslarından istifadənin səmərəliliyini yüksəltmək;
- yeni enerji istehsalı sahələrinin yaradılması hesabına əlavə iş yerlərinin açılmasını təmin etmək;
- Azərbaycan Respublikasında ənənəvi enerji mənbələrinin mövcud ümumi gücü nəzərə alınmaqla alternativ enerji mənbələrinin hesabına enerji gücünün artırılması və bununla da ölkənin enerji təhlükəsizliyinin təminatının yüksəldilməsinə nail olmaq.

2. AZƏRBAYCANDA ALTERNATİV (BƏRPA OLUNAN) ENERJİ POTENSİALI

2.1. Külək enerjisi

Külək enerjisi digər alternativ enerji mənbələri olan günəş, hidroenergetika, geotermal və biokütlə enerjisindən özünün maya dəyərinə, ekoloji təmizliyinə və tükənməzliyinə görə ən sərfəlisidir.

Təcrübə göstərir ki, Azərbaycanın bir çox rayonlarında külək enerjisi qurğularının tətbiqinin böyük perspektivi vardır. Hesablamalara görə Azərbaycan Respublikası özünün coğrafi vəziyyətinə, təbii şəraitinə və iqtisadi infrastrukturuna görə 800 MVt-a yaxın illik külək enerji ehtiyatına malikdir. Bu ehtiyat ildə təxmini hesablamalara görə 2,4 milyard kVt/saat elektrik enerjisi deməkdir. Bu isə öz növbəsində, ildə 1 milyon tona yaxın şərti yanacağa qənaət, ən əsası isə ildə külli miqdarda tullantıların, o cümlədən azondağıdıcı olan karbon dioksidin atmosferə atılmasının qarşısının alınması deməkdir.

Çoxillik müşahidələr nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, ən əlverişli külək şəraiti Abşeron yarımadasında, Xəzər dənizi sahili zolağında və akvatoriyanın şimal-qərb hissəsində olan adalardadır. Azərbaycanın qərbində Gəncə-Daşkəsən zonasında və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur-Culfa ərazisində küləyin orta illik sürəti 3-5 m/san. olduğu üçün bu regionlarda orta güclü külək elektrik qurğularından istifadə etmək olar.

1999-cu ildə Yaponiyanın "Tomen" şirkəti Azərbaycan Elmi Tədqiqat Energetika və Enerjilayihə İnstitutu ilə birlikdə Abşeronda hündürlüyü 30 və 40 metr olan iki qüllə quraşdırmış, küləyin sürətinin orta illik qiyməti v = 7,9 - 8,1 m/san. müəyyən edilmiş və Qobustan rayonu ərazisində ümumi gücü 30 MVt olan külək elektrik stansiyasının quraşdırılmasına dair texniki iqtisadi əsaslandırma hazırlanmışdır.

2002-ci ildə Azərbaycanın bərpa olunan enerji resurslarının qiymətləndirilməsi həyata keçirilmiş və aşkar olunmuşdur ki, Abşeron yarımadası iri həcmdə külək enerjisi potensialına malikdir. Uzunmüddətli küləyin orta sürəti 6 m/san.-dan artıqdır ki, bu da külək enerjisi üçün əlverişli texniki-iqtisadi potensialın olmasını göstərir. Şimal DRES-nin yerləşdiyi ərazidən toplanılmış külək enerjisi üzrə statistik məlumatlar bir daha təqdim olunan göstəriciləri təsdiq etmişdir. Aparılmış bu tədqiqatlar zamanı Qobustan rayonu ərazisi üçün təqdim olunmuş göstəricilər külək enerjisi potensialının 4-cü sinfinə aid edilir ki, bu da yüksək potensial hesab olunur.

2.2. Günəş enerjisi

Azərbaycanın təbii iqlim şəraiti günəş enerjisindən istifadə etməklə elektrik və istilik enerjisinin istehsalını artırmağa geniş imkanlar açır. Belə ki, günəşli saatların miqdarı il ərzində ABŞ-da və Orta Asiya ölkələrində 2500-3000 saat, Rusiyada 500-2000 saat, Azərbaycanda isə 2400-3200 saatdır.

Günəş enerjisindən istifadənin inkişafı Azərbaycanın bir çox rayonlarında enerji problemini qismən həll edə bilər. Son zamanlar dünyanın bir sıra qabaqcıl dövlətlərində Fotovodtaik Proqramının (FVP) geniş şəkildə tətbiq olunmasına başlanmışdır. Azərbaycanın bu Proqrama cəlb olunması regionda belə tip enerji sistemlərinin tətbiqində mühüm rol oynaya bilər.

Qeyd etmək lazımdır ki, günəş stansiyalarının effektivliyi ölkənin təbii iqlim şəraitindən və coğrafi movqeyindən

asılıdır. Belə ki, bir il ərzində lm^2 yer səthinə düşən günəş enerjisinin miqdarı ABŞ-da 1500-2000 kVt.s, Rusiyada 800-1600 kVt.s, Fransada 1200-1400 kVt.s, Çində 1800-2000 kVt.s və Azərbaycanda 1500-2000 kVts təşkil edir. Göründüyü kimi, Azərbaycan ərazisinə düşən günəş şüalarının miqdarı digər ölkələrlə müqayisədə üstünlük təşkil edir ki, bu da günəş enerjisindən istifadənin tətbiqinə sərmayələrin cəlb edilməsinin səmərəlilik meyarlarından biri kimi qiymətləndirilə bilər.

2.3. Kiçik su elektrik stansiyaları

Azərbaycan Respublikasının ümumi enerji sistemində su elektrik stansiyalarının istehsal gücünün xüsusi çəkisi hazırda 17,8 faiz təşkil edir. 2003-cü ildə istehsal olunan elektrik enerjisinin 2,4 mlrd.kVt.s su elektrik stansiyalarının payına düşür ki, bu da istehsal olunmuş ümumi elektrik enerjisinin 11,4 faizini təşkil edir.

Ölkədə indiyə qədər istifadə edilməmiş hidroenergetika ehtiyatlarının mənimsənilməsi üçün geniş imkanlar vardır. Bu istiqamətdə aparılmış tədqiqat işləri nəticəsində Azərbaycan Respublikasındakı çayların tam hidroenerji potensialının 40 mlrd.kVt.s, texniki cəhətdən əlverişli potensialın isə 16 mlrd.kVts olduğu müəyyən edilmişdir ki, bunun da 5 mlrd.kVt.s kiçik su elektrik stansiyalarının payına düşür.

Su elektrik stansiyalarının tikintisi - sel sularının tənzimlənməsi, ekoloji cəhətdən təmiz elektrik enerjisi istehsalı və yeni suvarma sistemlərinin yaradılması kimi dövlət əhəmiyyətli məsələlərin həllində mühüm rol oynayır. Azərbaycan Respublikasında çaylar üzərində və su təsərrüfatı obyektlərində onlarla kiçik su elektrik stansiyaları yerləşdirmək olar ki, onların da istehsal etdiyi elektrik enerjisi ildə 3,2 mlrd.kVt.s təşkil edə bilər. Yaxın perspektivdə 61 kiçik SES-in tikintisi məqsədəuyğun hesab edilir. Bu SES-lər irriqasiya kanalları üzərində, axını tənzimlənməmiş çaylarda və tikiləcək su anbarlarının yanında yerləşdirilə bilər. Ölkədə həmçinin vahid enerji sisteminin elektrik xətlərindən və yarımstansiyalarından uzaqda yerləşən obyektlərin, yaşayış məntəqələrinin elektrik enerjisi ilə təchizində mikro SES-lərdən də istifadə olunması elektrik enerjisi problemləri ilə yanaşı, digər sosial məsələlərin də həllinə imkan yarada bilər.

Naxçıvan Muxtar Respublikası enerji sisteminin ölkənin əsas enerji sistemi ilə əlaqəsinin olmadığını nəzərə alaraq, orta, kiçik, mikro su elektrik stansiyalarının ilk növbədə Naxçıvan Muxtar Respublikasında tikilməsi daha məqsədəuyğundur.

2.4. Biokütlə enerjisi

Azərbaycan Respublikasında sənaye, kənd təsərrüfatı və sosial xidmət sahələrinin sürətli inkişafı biokütlədən istifadə etməklə enerji istehsalı üçün yeni imkanlar açır. Ölkədə biomaddələrin aşağıdakı mənbələri mövcuddur:

yanma qabiliyyəti olan sənaye tullantıları;
meşə təsərrüfatı və ağac emalı sahələrinin tullantıları;
kənd təsərrüfatı məhsulları və üzvi birləşmə tullantıları;
məişət və kommunal sahələrinin tullantıları;
neft və neft məhsulları ilə çirklənmiş sahələrdən alınan tullantılar.

Aparılmış tədqiqatlar göstərir ki, iqtisadiyyatın bütün sahələrində istehsal tullantılarının tərkibinin çox hissəsini biokütlə maddələri təşkil edir. Həmin biokütlə maddələrindən elektrik enerjisinin istehsalında istifadə olunan bioqaz, biomaye və bərk biokütlənin alınması mümkündür. Belə ki, Azərbaycan Respublikasında hər il tullantıların zərərsizləşdirilməsi poliqonlarına 2,0 milyon tondan çox bərk məişət və istehsalat tullantıları atılır. Bakı və ölkənin iri sənaye şəhərlərində ictimai binaların qızdırılmasındakı çətinlikləri aradan qaldırmaqda bərk məişət və istehsalat tullantılarının utilizasiya olunması (emal edilməsi) həmin problemlərin qismən aradan qaldırılmasını təmin etmiş olardı.

Artıq bir çox Avropa ölkələrində bu problemin həlli yolları tapılmışdır. Belə ki, əhalisi sıx olan ərazilərdə zibilyandırma zavodları tikilməklə, orada məişət tullantıları yandırılır. Zibillərin yandırılmasından alınan enerji hesabına ətrafdakı yaşayış məntəqələri istilik və elektrik enerjisi ilə təmin edilir. Yandırılmış tullantıların qalıqlarından isə gübrə kimi torpaqların münbitliyini artırmaq məqsədilə geniş istifadə olunur. Göründüyü kimi, kompleks əhəmiyyəti olan belə zavodların tikilməsi Azərbaycan üçün də çox zəruridir.

2.5. Geotermal enerji

Yer təkinin istiliyi bir çox ölkələrdə sənaye, kənd təsərrüfatı, məişət və kommunal sahələrdə və təbabətdə geniş istifadə olunur. Enerji istehsalında və istehlakında geotermal enerji mənbələrindən istifadənin üstünlüyü ondan ibarətdir ki, onların tətbiqi iri həcmli maliyyə vəsaiti tələb etmir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisi termal sularla zəngindir. Bunlar Böyük və Kiçik Qafqaz dağları, Abşeron yarımadası, Talış dağ-yamac zonası, Kür çökəkliyi və Xəzəryanı-Quba ərazisi kimi geniş sahələri əhatə edir. Göstərilən ərazilərdə olan termal suları istifadəyə cəlb etməklə məişətdə və digər sahələrdə istilik enerjisinə olan ehtiyacın bir hissəsini ödəmək mümkündür.

Dövlət Proqramında nəzərdə tutulan tədbirlərin həyata keçirilməsi nəticəsində özəl investisiya mənbələrini cəlb etməklə alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrinin imkanlarından maksimum istifadə edərək ölkənin elektrik enerjisi sisteminə əlavə güclər qoşula bilər.

Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə

TƏDBİRLƏR [3]

Sıra -Sİ	Tədbirin adı	Əsas icraçılar	İcra müddəti (illər üzrə)
1	2	3	4
1.	Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadənin sürətləndirilməsi məqsədilə qanunvericilik və normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması	SEN, İİN, ETSN, DTAK, ƏN	2005-2007

2.	Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə üzrə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi	*EN*, ETSN, *İN*, AMEA[4]	mütəmadi
3.	Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadənin stimullaşdırılmasını nəzərdə tutan tədbirlərin həyata keçirilməsi	*EN*, *İN*, MN, ~~VN,~~ ƏN, DGK, ~~*ƏMDK*,~~ yerli icra hakimiyyəti orqanları[5]	mütəmadi
4.	Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə üzrə mütəxəssislərin hazırlanması və enerji istehlakçılarının maarifləndirilməsi istiqamətində işlərin aparılması	*ETN*, *EN*, AMEA, ETSN[6]	mütəmadi
5.	Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən səmərəli istifadə məqsədilə vahid əlaqələndirmə elmi metodik mərkəzinin və məlumat bazasının yaradılması	SEN, AMEA	2004-2006
6.	Ölkədə alternativ enerji mənbələrinin potensialının müəyyənləşdirilməsi istiqamətində elmi tədqiqat işlərinin aparılması	AMEA, *EN*, *İN*[7]	mütəmadi
7.	Mövcud kiçik su elektrik stansiyalarının ("Quba", "Qusar", "Çiçəkli", "Zeyxur", "Nügədi", "Balakən", "Çinarlı") özəlləş-dirilməsinin sürətləndirilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	İİN, SEN, yerli icra hakimiyyəti orqanları	2004-2006
8.	Varvara su elektrik stansiyasının yenidənqurulması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	SEN, İİN, MSTK, "Azərenerji" ASC	2005-2007
9.	Vayxır çayı üzərində su elektrik stansiyasının layihələndirilməsi və inşası	SEN, İİN, MSTK, "Azerenerji" ASC	2005-2007
10.	Dağ çayları və suvarma kanallarının enerji potensialından istifadə məqsədilə onların üzərində kiçik su elektrik stansiyalarının inşasının həyata keçirilməsi	ABOEMDA, İİN, MSTK, DTXK	2005-2013
11.	Azərbaycan ərazisində külək enerjisi potensialından istifadə imkanlarına uyğun olaraq külək elektrik stansiyalarının geniş tətbiqi	ABOEMDA, İİN, DTXK, AMEA, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2004-2013
12.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının elektrik enerjisi təchizatında külək enerjisi potensialının öyrənilməsi və ondan istifadənin təmin edilməsi	SEN, İİN, AMEA, ETSN, DTXK, NMR NK	2006-2008
13.	Abşeron yarımadası, Mil-Muğan düzənliyində və Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazilərində binaların qızdırılması və isti su təchizatı üçün "günəş kollektorları"nın tətbiqi	SEN, İİN, DTAK, AMEA, Bakı ŞİH, NMR NK, yerli icra hakimiyyəti orqanları	2005-2007
14.	Yerli elmi-texniki potensialdan və xammaldan istifadə etməklə günəş enerjisi istehsalında istifadə olunan fotoelementlərin faydalı iş əmsalının artırılması və onların istehsalına başlanması	SEN, İİN, AMEA	2005-2007
15.	Geotermal su mənbələrinin enerjisindən istifadə etməklə ictimai, məişət binalarının və digər obyektlərin qızdırılması işlərinin həyata keçirilməsi	ABOEMDA, İİN, ETSN, DTAK, AMEA, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə orqanları	2005-2013
16.	Geotermal suların istilik enerjisindən səmərəli istifadə etmək məqsədilə aşağı istilik keçiriciliyinə malik olan plastik boruların tətbiqi	ABOEMDA, ETSN, İtN, AMEA	2006-2013
17	Payız-qış mövsümlərində kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı üzrə istixanaların qızdırılmasında geotermal su mənbələrindən istifadə edilməsi	Yerli icra hakimiyyəti orqanları, KTN, *EN*, ETSN, AMEA	mütəmadi
18.	Dəniz-dalğa enerji potensialının elektrik enerjisinə çevrilməsi istiqamətində elmi tədqiqat işlərinin aparılması	AMEA, SEN	2005-2010
19.	Sənaye, kənd təsərrüfatı və məişət tullantılarından biomaddələrin istehsalı və tətbiqi üzrə müasir texnologiyaların işlənməsi, biokütlə ilə işləyən kiçik elektrik stansiyalarının tətbiqi üzrə işlərin aparılması	ABOEMDA, ETSN, İİN, Bakı ŞİH, AMEA, Yerli icra hakimiyyəti orqanları[8]	2005-2013
20.	İstilik enerjisinin alınması məqsədilə emal zavodlarında neftin emalı tullantılarından koks briketlərinin və digər məhsullarının alınması texnologiyasının işlənməsi	SEN, AMEA, ETSN, ARDNŞ	2005-2008

AKRONİMLƏR

***EN** – Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi*

İN - Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi[9]
ETSN - Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
MN - Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
~~VN - Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi~~[10]
ETN – Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi[11]
ƏN - Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi
KTN - Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
DGK - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi
AMEA - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
DTAK - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsi
~~*ƏMDK — Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi*~~[12]
MSTK - Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Komitəsi
ARDNŞ - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti
NMR NK - Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti
Bakı ŞİH - Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti
Sumqayıt ŞİH - Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti
ABOEMDA – Azərbaycan Respublikasının Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi[13]

İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏ SƏNƏDLƏRİNİN SİYAHISI

-

1. 16 avqust 2007-ci il tarixli 621 nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, 8, maddə 769**)
2. 25 noyabr 2013-cü il tarixli **124** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**"Respublika" qəzeti, 26 noyabr 2013-cü il, 269; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013-cü il, 11, maddə 1449**)
3. 14 may 2014-cü il tarixli **164** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Azərbaycan" qəzeti, 16 may 2014-cü il, 101, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014-cü il, 5, maddə 477**)
4. 15 fevral 2016-cı il tarixli **787** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Azərbaycan" qəzeti, 21 fevral 2016-cı il, 40; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, 02, II kitab, maddə 251**)
5. 16 avqust 2016-cı il tarixli **1023** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Respublika" qəzeti, 17 avqust 2016-cı il, 178, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, 8, maddə 1384**)
6. 22 sentyabr 2020-ci il tarixli **2274** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**"Xalq" qəzeti, 23 sentyabr 2020-ci il, 193, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, 9, maddə 1185**)
7. 28 dekabr 2022-ci il tarixli **3684** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) rəsmi internet saytı, 29 dekabr 2022-ci il, "Xalq" qəzeti, 30 dekabr 2022-ci il, 287, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022-ci il, 12, maddə 1512**)
8. 3 mart 2023-cü il tarixli **3782** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) rəsmi internet saytı, 3 mart 2023-cü il, "Xalq" qəzeti, 4 mart 2023-cü il, 49**)

-

SƏRƏNCAMA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI

-

---

[1] 22 sentyabr 2020-ci il tarixli **2274** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**"Xalq" qəzeti, 23 sentyabr 2020-ci il, 193, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, 9, maddə 1185**) ilə 2-ci və 4-cü hissələrdə "**Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi"** sözləri "**Energetika Nazirliyi**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[2] 16 avqust 2007-ci il tarixli **621** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, 8, maddə 769**) ilə Fərmanın 2-ci və 4-cü bəndlərində «Azərbaycan Respublikasının Yanacaq və Energetika Nazirliyi» sözləri «Azərbaycan Respublikasının Sənaye və Energetika Nazirliyi» sözləri ilə əvəz edilmişdir.

25 noyabr 2013-cü il tarixli **124** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**"Respublika" qəzeti, 26 noyabr 2013-cü il, 269; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013-cü il, 11, maddə 1449**) ilə 2-ci və 4-cü hissələrdə "**Sənaye və Energetika Nazirliyi**" sözləri "**Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi** " sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[3] 16 avqust 2007-ci il tarixli 621 nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007-ci il, 8, maddə 769**) ilə Fərmanla təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı»nın «Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə tədbirlər»in 1–20-ci bəndlərinin "Əsas icraçılar" sütununda «YEN» qısaldılmış ifadəsi «SEN» qısaldılmış ifadəsi ilə, «Akronimlər» hissəsində «YEN-Yanacaq və Energetika Nazirliyi» sözləri «SEN-Sənaye və Energetika Nazirliyi» sözləri ilə əvəz edilmişdir.

14 may 2014-cü il tarixli **164** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Azərbaycan" qəzeti, 16 may 2014-cü il, 101, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014-cü il, 5, maddə 477**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nda "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər"

hissəsinin 2-ci, 3-cü və 6-cı bəndlərində "**İİN**" akronimi "**İSN**" akronimi ilə əvəz edilmişdir.

[4] 22 sentyabr 2020-ci il tarixli **2274** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı **("Xalq" qəzeti, 23 sentyabr 2020-ci il, 193, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, 9, maddə 1185)** ilə 2-ci və 4-cü hissələrdə "**Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi"** sözləri "**Energetika Nazirliyi**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[5] 28 dekabr 2022-ci il tarixli **3684** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin** (**AZƏRTAC-ın**) **rəsmi internet saytı, 29 dekabr 2022-ci il, "Xalq" qəzeti, 30 dekabr 2022-ci il, 287, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022-ci il, 12, maddə 1512**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər" hissəsinin 3-cü bəndinin "Əsas icraçılar" sütunundan "**VN**," və "**ƏMDK**," akronimləri çıxarılmışdır.

[6] 3 mart 2023-cü il tarixli **3782** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin** (**AZƏRTAC-ın**) **rəsmi internet saytı, 3 mart 2023-cü il, "Xalq" qəzeti, 4 mart 2023-cü il, 49**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər" hissəsinin 4-cü bəndinin "Əsas icraçılar" sütununda "**TN**" akronimi "**ETN**" akronimi ilə əvəz edilmişdir.

[7] 16 avqust 2016-cı il tarixli **1023** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı **("Respublika" qəzeti, 17 avqust 2016-cı il, 178, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, 8, maddə 1384)** ilə "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər" hissəsinin 2-ci, 3-cü və 6-cı bəndlərində "**İSN**" akronimi "**İN**" akronimi ilə əvəz edilmişdir.

[8] 25 noyabr 2013-cü il tarixli **124** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı **("Respublika" qəzeti, 26 noyabr 2013-cü il, 269; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013-cü il, 11, maddə 1449)** ilə "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər" hissəsinin 2-4-cü, 6-cı, 10-cu, 11-ci, 15-17-ci və 19-cu bəndlərində "**SEN**" akronimi "**ABOEMDA**" akronimi ilə əvəz edilmişdir.

[9] 14 may 2014-cü il tarixli **164** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Azərbaycan" qəzeti, 16 may 2014-cü il, 101, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014-cü il, 5, maddə 477**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nda "Akronimlər" hissəsində "**İİN - Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi** " sözləri "**İSN - Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi** " sözləri ilə əvəz edilmişdir.

16 avqust 2016-cı il tarixli **1023** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Respublika" qəzeti, 17 avqust 2016-cı il, 178, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, 8, maddə 1384**) ilə "Akronimlər" hissəsində "**İSN - Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi**" sözləri "**İN - Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi** " sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[10] 28 dekabr 2022-ci il tarixli **3684** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin** (**AZƏRTAC-ın**) **rəsmi internet saytı, 29 dekabr 2022-ci il, "Xalq" qəzeti, 30 dekabr 2022-ci il, 287, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022-ci il, 12, maddə 1512**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın "Akronimlər" hissəsindən "**VN - Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi**" və "**ƏMDK — Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi**" sözləri çıxarılmışdır.

[11] 3 mart 2023-cü il tarixli **3782** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (**Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin** (**AZƏRTAC-ın**) **rəsmi internet saytı, 3 mart 2023-cü il, "Xalq" qəzeti, 4 mart 2023-cü il, 49**) ilə "Azərbaycan Respublikasında alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması üzrə Dövlət Proqramı"nın "Akronimlər" hissəsində "**TN - Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi**" sözləri "**ETN – Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi** " sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[12] 15 fevral 2016-cı il tarixli **787** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (**"Azərbaycan" qəzeti, 21 fevral 2016-cı il, 40; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016-cı il, 02, II kitab, maddə 251**) ilə "Alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən istifadə edilməsi üzrə Tədbirlər" hissəsinin 3-cü bəndində "**DTXK**" abreviaturası "**ƏMDK**" abreviaturası ilə, "Akronimlər" hissəsində "**DTXK — Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi**" sözləri "**ƏMDK — Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi**" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[13] 25 noyabr 2013-cü il tarixli **124** nömrəli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı **("Respublika" qəzeti, 26 noyabr 2013-cü il, 269; Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013-cü il, 11, maddə 1449)** ilə "Akronimlər" hissəsinə "**ABOEMDA — Azərbaycan Respublikasının Alternativ və Bərpa Olunan Enerji Mənbələri üzrə Dövlət Agentliyi**" sözləri əlavə edilmişdir.